

Nema Europe bez Jugoslavije

Andrea Martocchia (*)

(*) sekretar Italijanske koordinacije za Jugoslaviju

Prevod: D. Kovačević

Zapravo je očito postojao plan protiv te tadašnje Države koja je, po meni, predstavljala model za budući evropski federalizam. Ta se država zvala Jugoslavija u kojoj su brojne narodnosti bile uključene u federativni sistem koji je uspešno omogućavao jednaka prava, napredak i razvoj njenih stanovnika, te bih rekao da je ona celom svetu davala primer kako je zajednički život moguć (Slobodan Milošević)¹

Na dan 25. juna 2011. ima tačno dvadeset godina od jednostranog proglašenja nezavisnosti Slovenije i Hrvatske, posle kojih je u Jugoslaviji izbio rat: u stvari, te deklaracije označile su prelazak u fazu masovnog kretanja vojski i njihovih gotovo neprestanih sudara na bojnopolju. Celom tom procesu raspada možemo dodeliti i jedan vremenski raspon koji počinje 5. novembra 1990. godine kada je Kongres SAD odobrio zakon 101/513 kojim je "obznanio rat" SFRJ i naredio da se novim "demokratskim" tvorevinama pruža direktna finansijska pomoć (tj. nacionalistima i secesionistima), a okončava se 4. februarom 2003. godine kada je Skupština SRJ izglasala rađanje jedne formalne i kratkotrajne "Unije Srbije i Crne Gore", poništavajući na taj način naziv "Jugoslavija" sa geografskih karata Evrope. U stvarnosti je proces razdruživanja počeo pre 1990. godine i dobro je poznato da se jugoslovenska kriza ni do današnjeg dana ne može smatrati okončanom.

Jedan drugi datum može da se tretira kao znak da neki obrnuti proces, drugačiji od raspadanja, barem kada se radi o sadašnjem istorijskom momentu, ne postoji: radi se o 17. decembru 1991. godine. Na taj dan je u Matrihtu bilo prineto kao žrtva, jugoslovensko jedinstvo i samim tim, mir i saradnja među narodima na evropskom kontinentu, a sve da bi se ispunila želja nemačkom kancelaru Helmutu Kolu u vidu plaćanja cene za pokretanje procesa evropskog političkog ujedinjenja. O tom ciničnom

¹) Pred haškim "ad hoc tribunalom" 30. januara 2002.

pregovaranju pripovedao je Đani De Mikelis, koji je na toj konferenciji učestvovao.²

Vrlo je brzo došao do izražaja taj paradoksalni i protivurečan proces zbog koga je u Evropskoj uniji trebalo da se ostvaruje i učvršćuje njeno jedinstvo, dok su se u samom srcu tog istog kontinenta rasparčavale čitave države koje su, celovite ili pak podeljene, postajale međusobni vojni protivnici, pa i predmet bombardovanja od strane te iste EU. Činjenica je da su danas, barem kratkoročno posmatrano, iz vidokruga iščileli, kako jedinstvo Jugoslavije, tako i političko jedinstvo Evrope. Ova potonja, dok se u međuvremenu proširivala sa 12 na čak 27 država članica, je sve više pokazivala znake neuspeha upravo u pogledu odabrane međunarodne i geostrateške politike koju je sledila. Kada je 17. februara 2008. godine na Kosovu, pod nacionalističkom albanskom upravom, usledilo još jedno proglašenje "nezavisnosti" u okviru jugoslovenskog prostora na teritoriji vojno okupiranoj od strane NATO, EU se pred jednim novim događajem našla bespovratno podeljena. Španija, Grčka, Rumunija, Slovačka i Kipar nisu priznale novu "državicu", čime su stvarnosno afirmisali hipotezu zlokobnog francuskog ministra inostranih poslova, Bernarda Kušnera - jednog od najodgovornijih za jugoslovensku i kosovsku tragediju - po kome su države članice EU «slobodne da po svom nahođenju odluče o priznavanju Države Kosovo » (sic). Usprkos zajedničkoj spoljnoj politici!

Neuskladiva diferencijacija evropskih država u vezi Kosova, time je razotkrila krizu navodnog deklarativnog jedinstva evropske politike: čak je i jedan savršeni evropeista kao što je Romano Prodi, koji je februara o.g. iskazivao kritička zapažanja kako je, zbog tendencije premoći francusko-nemačke alijanse koja nameće model "germanske Evrope", u EU nemoguće dogovaranje opštih i opštevažećih pravila, u intervjuu datom Bianki Berlinguer u momentu izbijanja libijske krize, izrekao jedan eksplicitan pogrebni rekvijem: « Čujte, ja i ne pomišljam više na moguće zajedničke evropske poteze u sferi spoljne politike! ».³ Niko ne bi mogao da kaže da on nije u pravu, obzirom da je jednostrana francuska akcija protiv Libije, razbila čak i tu istu francusko-nemačku osovinu.

Kada se bolje pogleda, upravo je održanje političkog jedinstva na jugoslovenskim prostorima, moglo da bude od velike koristi za realizaciju mnogo šireg i složenijeg procesa evropske političke unifikacije. To predstavlja činjenicu zbog opšte poznatog principa jedne politike vezane za mir, suživot i neophodnu klimu poverenja među narodima, a koji se, bez

²) Pogledati npr. u časopisu Limes n. 3/1996. Formalni trag postoji u EU dokumentu br. 1342, drugi deo, od 6/11/1992.

³) Uporediti «L'Europa e il direttorio zoppo. Se Germania e Francia decidono tutto e l'Italia tace» (Evropa i hroma uprava. Kada Nemačka i Italija o svemu odlučuju, Italija čuti) - u dnevnom listu "Il Messaggero" od 6. februara 2011, i TG3 Linea Notte od 22/2/2011.

obzira na svu lepotu deklaracija, kao takav, degenerisao posle svih onih geopolitičkih procesa pokrenutih posle pada Berlinskog zida (1989); dočim bi održanje jugoslovenskog subjektiviteta u srcu Evrope, predstavljalo velik doprinos čak i u traganju za jednim originalnim i pozitivnim putem u budućnost evropskih socijaldemokratskih perspektiva.

Ovo stoga, jer ne možemo da smetnemo s uma da razmenska vrednost roba nije bila negirana u jugoslovenskom socijalističkom sistemu, već upravo priznavana. Njom se "upravljalo" u svrhe kolektiva, a ne samo za pojedinačne interese: tako da se radilo o *socijalističkoj tržišnoj ekonomiji*. Nedavno je neko zapazio⁴ da se izraz "društvena tržišna ekonomija" pojavljuje u tekstu Lisabonskog dogovora⁵, ali sa nedefinisanim i varljivim smislom:

Taj izraz deluje "promotivno i propagandistički", obzirom da se pri pokušaju da "objedini zaštitu nejakih društvenih slojeva sa kapitalističkim razvojem", koristi sa dva koncepta ("tržišna" i "društvena" ekonomija) koje su međusobno protivurečne i nepomirljive jedna s drugom. Pridev "društvena" umesto termina "tržišna ekonomija", ne iskazuje prihvatanje vizija iz Ustava tih država posle II sv. rata⁶, već služi da prikrije udaljenje od njih. Društveni ciljevi se stoga, smatraju perifernim u odnosu na neodložni preduslov razvoja "izrazito konkurentnih tržišnih ekonomija".

Slični izrazi se u proteklim decenijama koriste u političkim sredinama Zapadne Evrope koje su vezane, kako za *evrokomunizam*, tako i za socijaldemokratiju (na primer, u nemačkoj SPD). Interesantno je da se pri upotrebi tih termina *nikada ne poziva* na jugoslovensko iskustvo, pa makar radi diferenciranja od njega.⁷

Sa stanovišta nacionalnih i nacionalističkih problema, pri analizi građenja Evrope, bilo bi neophodno poređenje sa prethodnim, veoma značajnim jugoslovenskim multinacionalnim iskustvom. Upravo obrnuto, ograničava se na retoriku o regionalizaciji (*evro-regioni, zagračni regioni*), kao nekoj vrsti okidača za pokretanje raspada sa privredno-ekonomskog stanovišta (*devolucija*) koji su korisni za uništenje *socijalne države* i brisanje prava stečenih borbom radnih ljudi i nižih slojeva, koja traje duže od stoleća.

⁴) Gaetano Bucci, *La tecnocrazia liberista della UE (Liberistička tehokratija EU)*, u časopisu *L'Ernesto* n. 2/2010. U citatu u daljem tekstu, Bucci pod navodnicima proziva Azzariti-a G., *Uguaglianza e solidarietà nella (Jednakost i solidarnost u Dokumentu o fundamentalnim pravima iz Nice)*, u: Siclari, M. (urednik), *Contributi allo studio della Carta dei diritti fondamentali dell'Unione europea (Doprinosi izučavanju Dokumenta o fundamentalnim pravima u Evropskoj uniji)*, Torino: Giappichelli, 2003.

⁵) Ovaj Traktat kojim se čine izmene u Traktatu o Evropskoj uniji, potpisan je u Lisabonu 13. decembra 2007. i stupio je na snagu 1. decembra 2009. (Sl. Bilten EU, 2007/C306/01). Tačnije, pozivanje na "društvenu tržišnu privredu" stoji u članu.3 stav 3, skupa sa bizarnim, pa čak i paradoksalnim dodatkom: "*izrazito konkurenta*".

⁶) Ustavi koji su, kako na Zapadu tako i na Istoku, bile zasnovani na principu *suštinske*, a ne samo formalne jednakosti svih građana.

⁷) Nešto skorije, na put ka *tržišnom socijalizmu* – tj. priznavanju da zakon o vrednosti robe mora da preživi uz regulaciju istoga - otvoreno su se uputile pojedine socijalističke države koje su posle '89 nešto bolje izdržale potres privrednog sistema: među njima je najveća i najsnažnija, Kina, ali i Vijetnam, pa čak i Kuba. Čudno da se analitičari uglavnom ne pozivaju na prvo i najznačajnije iskustvo u toj oblasti - jugoslovensko.

Jugoslavija se na "sastanak sa '89. godinom" prezentirala kao država sa osebnim političko-ideološkim osobinama, smeštena između Istoka i Zapada ne samo po čistom geografskom položaju, već i po "mešovitom" karakteru svoje privrede. A kao takva, ona je postojala već više decenija. Slobodan Milošević je 1990. godine imao ovaj stav:

Nema osnova za izjednačavanje zbivanja u Jugoslaviji sa onima u drugim socijalističkim državama, jer oni sada počinju da grade onaj svet odnosa koji smo mi već bili stvorili 1948. godine.⁸

Očito da nije bio u pravu, jer: ne samo da je novonastajuća samonikla buržoazija, već su i zapadni centri moći, zahtevali mnogo više od postojanja tržišne ekonomije u privrednom sistemu, ili "pluralizma" u političkoj sferi. Oni su tražili ne samo brisanje svih dostignuća socijalizma, već su zahtevali i da im se pod noge donese i glava te države.

Pisac ovih redova je ubeđen da se jugoslovenski raspad ne može objasniti ako se ne analiziraju i "spoljni uzroci". U ovom tekstu oni su tek zbirno navedeni, pa izostaje i odgovarajući ispravan tretman geopolitičkih tema, jer je za njihovu analizu potreban dodatni prostor.⁹

Pre svega, vidno je da su, tokom perioda Hladnog rata, neki međunarodni akteri Jugoslaviju smatrali "tamponom" između dva bloka: po okončanju svoje takve funkcije, nju zapadne sile više nisu priznavale ili prihvatale. Na isti način, celokupni Pokret nesvrstanih zemalja *predvođen* Jugoslavijom, smatran je ne samo anahroničnim, već i potencijalno opasnim za stabilnost novog jednoblokovskog poretka. U momentu kada je objektivna geopolitička pozicija ove države postajala "nepotrebna", podigle su barjak one snage sa "hiljadugodišnjim" koncepcijama i aspiracijama usmerenim na redefinisavanje granica i kulturno-demografskog sadržaja u Evropu, snage reakcionarnih transnacionalnih sektora koji nisu baš bez uticaja: crkve, najpre ona katolička¹⁰, te ničuču klike "karolinške"

⁸) Izjava data dnevnom listu *Borba* 2/1/1990.

⁹) Ove teme su bile predmet širokih diskusija i analiza, čak i u specijalizovanim časopisima kao što je italijanski *Limes*. Logično je da sadašnji otvoreni spor u predmetnoj zoni, svoje korene pušta u strogo privrednim interesima, koji se daju analizirati kroz pravce kojima prolaze "koridori" za sirovine, prerađevine i polu-proizvode; takođe se moraju uzeti u obzir sfere uticaja posle širenja NATO, te projekti za "Novi poredak" po modelu Bržežinskog, koji su pored usmerenja na daleke zemlje i kontinente, koncipirali Jugoslaviju kao bazu za svoje beskrupulozne i krvave operacije.

¹⁰) Između Rimske Crkve i hrvatske "etničke" komponente, postoji povlašten odnos već od VIII stoleća. Od vremena Rasepa (1054), Hrvatska je bila katolički bastion protiv pravoslavnih hrišćana. Tokom XX veka, istaknuti hrvatski katolički elementi prvo su bili aktivni u "antikomunističkoj internacionali" koju je promovisala Rimska crkva kroz tzv. "Intermarium", a potom u ustaškom pokretu; posle porazai, oni su nastavili borbu unutar emigrantskih ustaških krugova, u tajnim organizacijama kao što su "Križari", (uporediti *Aarons 1993*), i najzad, i u partijama kao što je Tuđmanova HDZ. *Trait d'union* svih tih skorašnjih događanja je borba protiv jugoslovenstva.

inspiracije ("crna" masonerija i pangermanisti). Ne samo da je definicija unutrašnjih evropskih granica u Evropi za sve vreme posle II sv. rata, ostala nesvarena za germanske revanšističke elemente, već opstaju i težnje zaogrnutе u "evropeizam" koje stavljaju u pitanje vrednosti modernih država, na način kako su one zasnovane od napoleonovskog doba pa do današnjih dana: takozvana "nacionalna" država, koja, iako je počesto nastajala delovanjem određene "etničke" većinske komponente, ne dodeljuje prava po osnovu "etničke pripadnosti", već po osnovu *građanstva* u univerzalnom i laičkom smislu. Oni koji se suprotstavljaju toj koncepciji, više cene "etnički" koncept "naroda" - hrvatskog, flamanskog ili bretonskog - čije bi "prirodno pravo" trebalo da ukine pravo po građanstvu.

Ova struja, koja je po svemu reakcionarna, bila je u stanju da putem svoje "diferencijalističke" demagogije, u proteklih dvadeset godina političko-kulturne dekadencije, zagadi i delove "levice" na Zapadu. Ona među svojim mentorima ima "celokupnu crnu aristokratiju Evrope: među akterima u ovoj oblasti ne može se izbeći da se ne spomene i Oto Habsburški - sin Franca Josefa, austrijskog cara, koji je u Evro parlamentu bio predstavnik hrišćanskih socijalista iz Bavarske i vođa organizacije "Paneuropa", pravi sponzor svih jugoslovenskih secesija¹¹ - te Suvereni vojni malteški red - SMOM, *trans-nacionalni* lobi aristokratskih korena (sic) sa autonomnim diplomatskim statusom, u suštini izuzetno vezan na Vatikan i zapadne klike.¹²

U uništavanju Jugoslavije posebno su eklatantne uloge Vatikana i Nemačke. Karol Vojtila je primio Tuđmana u Vatikanu 25. maja 1991, gotovo na godišnjicu prijema koji je Pio XII priredio hrvatskom nacisti Paveliću (18/5/1941). Tri dana posle toga, na zagrebačkom stadionu, Tuđman je, okružen najvišim crkvenim zvaničnicima, održao uznemirujući zbor na kome je defilovala nova Hrvatska nacionalna garda.

23. decembra 1991., u skladu sa najavom iz Mastrohta, Nemačka je jednostrano i javno priznala republike Hrvatsku i Sloveniju, sa stupanjem priznanja na snagu narednog 15. januara. Za ovaj nemački božićni poklon, na hrvatskim trgovima organizovane su proslave, gde je najpopularnija pesma bila *Danke Deutschland* (Hvala Njemačka). 13. januara 1992., opet je Vatikan pretekao sve ostale svojim priznanjem Hrvatske kao nezavisne države, te su posle dva dana usledila priznanja od strane svih država u EU, koje su priznale i Republiku Sloveniju.

¹¹) "Hrvati koji čine deo civilizirane Evrope, nemaju ničega zajedničkog sa srpskim primitivizmom na Balkanu. *Budućnost Hrvatske stoji u jednoj Europskoj konfederaciji za koju Austro-Ugarska može poslužiti kao model*" (u *Le Figaro*, 15/8/1991).

¹²) Ako se podsetimo da je zajam od dve milijarde dolara bez kamate, Hrvatska 4/10/1990, primila upravo od Suverenog vojnog malteškog reda, a da je prvobitni štab hrvatske stranke HDZ, posle postao predstavništvo ovog Reda u Hrvatskoj. Uporediti T.W. "Bill" Carr: *German and US Involvement in the Balkans*, istupanje na simpozijumu *Jugoslavija: prošlost i sadašnjost*, Chicago 31/8-1/9/1995. Frančesko Kosiga, svi predsednici SAD i brojni zapadni politički lideri, povezani su sa Malteškim redom.

Jednu posebnu dublju analizu zaslužuje i ponašanje cionističkih krugova (Izraela i pojedinih jevrejskih organizacija) prilikom pretnji za odvajanjem, pre i posle stvarnog raspada SFRJ. Očito su politički prelom iz 1967. godine i politika koju je vodio Pokret nesvrstanih, okrenut miru među narodima i državama, uz očuvanje svih međunarodno priznatih granica, izazivali duboko nezadovoljstvo u izraelskom rukovodstvu koje se sa svoje strane, angažovalo za uspostavljanje novih "de facto" granica, te za etničku podjelu jevrejske, od ostalih komponenata u Palestini. Samo na ovaj način da se objasniti neverovatno hladan odnos Izraela i jevrejskih vodećih organizacija u pogledu uništenja Jugoslavije, pa čak i podrška dolasku fašističkih i rasističkih rukovodstava na vlast u novim balkanskim državama.¹³ Zaprepašćenje je izazvala operacija momentalnog i kompletnog prebacivanja jevrejskog stanovništva sa sarajevskog aerodroma, iz Bosne u Izrael, izvedena od strane *American Jewish Joint Distribution Committee* u samom trenutku izbijanja građanskog rata u toj republici. (april 1992.) Već u septembru 1992. godine, jevrejska zajednica u Zagrebu je proslavljala ponovno otvaranje Jevrejskog centra¹⁴ uz formalno učešće i finansiranje od strane fašističkog Tuđmanovog režima; predsednik Izraela je za prvu etapu svojih putovanja u nove republike, odabrao upravo Hrvatsku.¹⁵

Elementi koje smo ovde izneli, pokazuju postojanje neprijateljstva prema SFRJ od strane sveta katoličke crkve, nemačke govorne sfere i cionizma. Za kompletiranje celovite slike svih ovih okolnosti, nedostaje još samo ponašanje SAD, koje su se posle izvesne početne neodređenosti, pokazale otvorenim protivnikom jugoslovenskog jedinstva i suverenosti. Sjedinjene države su se poslužile ovim revanšističkim, pan-germanskim i ultra-konzervativističkim tendencijama koje su se, po okončanju Hladnog rata, i dalje zakuvavale u Evropi. Predstavile su se čak i kao "nemački advokat" u više okolnosti i u ključnim momentima oko ponovnog definisanja granica unutar evropskog kontinenta - dovoljno je da se pomisli na aneksiju DDR od strane SRN. 12. juna 1994. godine, prilikom svoje posete Berlinu, predsednik Klinton održao je izrazito simboličan govor ispred Branderburške kapije: Nemačka je već uveliko specijalni partner SAD u Evropi. Nemačko vođstvo u Evropi predstavlja naš interes i mi se na Nemačku oslanjamo radi vojne, političke i ekonomske penetracije na Istok. Jugoslavija je, sasvim sigurno, država koja je platila najskuplju cenu susreta interesa SAD i Nemačke, koja je postajala vidna upravo u

¹³) Primera radi, za razliku od mnogih drugih jevrejskih predstavnika (uključujući i samog Simona Vizentala, uporediti npr. *Corriere della Sera* 1/4/1993) koji su se trudili da denunciraju fašistički i rasistički karakter ideologije Franje Tuđmana i njegove "neovisne Hrvatske", Nenad Porges, predsednik jevrejske zajednice u Zagrebu, javno je u svojim istupima, okrenuo kritike za antisemitizam na Srbe (uporediti razne izvore sabrane na: <http://www.porges.net/JewishHistoryOfYugoslavia.html#Relations%20with%20Israel>). Po izbijanju rata u Bosni, vođstvo cionističkih intelektualaca aktivno se zalagalo za veštačko stvaranje slike o "Srbima nacistima" (u vezi "srpskih logora" uporediti *Toschi 2005*, koja podseća na sektašku poziciju Elija Vizela, i *Merlino 1993*, koji izlaže dokumentaciju o svrstavanju "lobija u SAD).

¹⁴) Razni izvori sabrani na: <http://www.porges.net/JewishHistoryOfYugoslavia.html#Relations%20with%20Israel>.

¹⁵) Moshe Katsav je u Zagreb stigao 11/07/2003. u trodnevnu posetu.

periodu oslabljenja socijalističkog bloka.¹⁶

Dok se uvođenje političkog "pluralizma" poistovetilo sa periodom rata i komadanja države, primena ekonomskog "liberalizma" je za narode i radne ljude Jugoslavije, značila nestanak privrednih resursa i rezultata rada kolektivnog pregnuća tokom više decenija. Društveni sloj koji se afirmiše sa "jugoslovenskom '89", tj. ona klasa koja danas upravlja u svim "nezavisnim" republikama, sa sobom nosi sitne nacionalne, anti-jugoslovenske zaostale vrednosti; on pokazuje svoju suštinsku zavisnost od inostranih interesa.

Dočim je i jedan deo starog jugoslovenskog upravljačkog sloja bio vidno otvoren za izvesnu "tranziciju bez razaranja". Jednu sličnu alternativu, koju bih u najmanju ruku nazvao osuđenom na neuspeh, bila su mere predsednika vlade Ante Markovića koji je 1989. godine započeo sa reformama kapitalističke orijentacije. Na samom svom početku, ova inicijativa predstavljala je jugoslovensku liberalnu opciju, jednako kao i ona koju je započinjao Milošević sa svojom "antibirokratskom revolucijom". Milošević je u stvari tragao za efikasnim rešenjima za različite interese, pa i na međunarodnom planu; ovo posredovanje je bilo predodređeno za neuspeh, ali ne voljom Miloševića. Posle priznavanja "nezavisnosti" Slovenije i Hrvatske koje su bile odlučene u Mastrohtu, Evropa je definitivno odbila da Jugoslaviju smatra svojim mogućim sagovornikom; bombardovanjem u toku 1999. godine, države članice NATO, obznanjuju da nemaju nameru da pregovaraju sa državom naslednicom u vidu Srbije i Crne Gore, niti sa njenim rukovodstvom.

Činjenica je da su intelektualci općenito, odigrali negativnu ulogu u jugoslovenskim zbivanjima u proteklih dvadeset godina. Oni su se usredsredili na pitanja identiteta, individualna prava i prava manjina koja su navodno bila osporavana, i koja su, po njima, morala biti nametnuta po svaku cenu i na štetu većine - uz omalovažavanje temeljnih principa demokratije, nezavisno od načina njenog podrazumevanja. Jugoslovenska ideja, bilo da se tumači kao težnja za (više)nacionalnim jedinstvom, ili pak u vidu svoje novije forme društveno-ekonomskog socijalističkog sistema, bila je izložena brojnim i raznolikim negacijama, te izlivima neprijateljstva koji su poticali čak i iz sredina koje se smatraju progresivnim, internacionalističkim, ili "levim". Čak su je kritikovali i marksisti; u ovom slučaju, napadi su zasnovani na apstraktnim i idealizovanim konceptima Države, pitanju

¹⁶) 1. jula 1991., na početku jugoslovenske krize, prestao je da postoji Varšavski pakt; u avgustu, u Rusiji nije uspeo puč protiv Gorbačova i pojavio se Jeljcin, glavni akter u formalnom raspadu SSSR (21. decembra u Alma Ati: osniva se SND).

upravljanja nacionalnim pitanjem, socijalizmu i/ili komunizmu, revoluciji i drugom. U Italiji je polemika o tumačenju koje bi se trebalo dati događajima u Jugoslaviji, izbila odmah na stranicama novina "*Il Manifesto*"¹⁷, ali pozicije na kraju nisu ostale razjašnjene, te su se izvesne teške nesuglasice povlačile tokom niza godina, sve do momenta kada je Italija direktno učestvovala u vojnoj agresiji 1999. godine, u napadu koji je želela vlada pod upravom D'Alema uz podršku značajnih intelektualaca iz demokratske i leve sfere.¹⁸ Socijalističkoj Jugoslaviji ne želi da se prizna da je konkretno ostvarila i da je probala da upražnjava velik deo svih onih vrednosti o kojima je zapadno-evropska "levica" jedino bila u stanju da nadugačko razglaba tokom više decenija. Tako da se desilo da je došlo do težnje da se i u Jugoslaviji odigra ona "promena režima" koju možemo figurativno da nazovemo kao "Osamdesetdeveta". Često se i u dobroj nameri mislilo da će ta promena dovesti do ostvarenja većih "sloboda" i "prava"..Ako je do njih i došlo, neizmerno je mali broj onih koji su ih osetili, kada se osvrnemo na opšte pogoršanje uslova života najvećeg dela stanovništva. "Sloboda" i "prava" većine ljudi bili su na dramatičan način gaženi, a takva je situacija i u sadašnje vreme; čitavi građanski slojevi i autohtoni narodi čak su bili isključeni iz uživanja koristi od svog *građanskog statusa*, bili su ubijani ili prinuđeni da napuštaju zemlju.

Sa raspadom Jugoslavije, u suštini se preobratio ishod II svetskog rata, državnost je data subjektima koji su prethodno jedino pod naci-fašizmom, predstavljali "posebne nacije".

Za mene je Jugoslavija predstavljala Evropu...Koliko god da je bila iscepkana, Jugoslavija je bila model jedne buduće Evrope, ne onakve kakva je sada ta naša, na izvestan način veštačka Evropa sa svim svojim zonama slobodne trgovine, već obrazac za jednu teritoriju na kojoj različiti narodi žive izmešani jedni sa drugima, baš onako kako je živela mlađarija u Jugoslaviji čak i posle Titove smrti. Eto, mislim da bi to bila Evropa kakvu želim. Tako da se u meni, uništenjem Jugoslavije, predstava o Evropi razbila. (Peter Handke)¹⁹

¹⁷) Mogu se pročitati istupanja S. Spetića u prvom momentu (6. jul 1991.), Almeyra i drugi, u drugom momentu (10. jul 1991.).

¹⁸) Ispitivanju ratobornih pozicija u italijanskoj levici može se pristupiti proučavanjem tri izvora: *Johnstone 2003* (verovatno najlucidnija i najnemilosrdnija, ali još uvek nije prevedena na italijanski jezik), *Odradek 1999* i pregled dostupan na sajtu <http://www.cnj.it/24MARZO99/>.

¹⁹) Intervju sa nemačkim televizijskim novinarom Martinom Lettmayer-om, januara 1997.

CITIRANI IZVORI I OSTALA KORISNA LITERATURA

---, *In difesa della Jugoslavia (U odbranu Jugoslavije)*, Zambon, Frankfurt 2005

---, *NATO Aggression Against the Federal Republic of Yugoslavia*, Documents sent to international organizations (Two Volumes), Ministry of Foreign Affairs of the FR of Yugoslavia, Službeni glasnik, Beograd 2000

---, *NATO in the Balkans - Voices of opposition*, International Action Center, New York 1998. Skraćena verzija na italijanskom jeziku: *La NATO nei Balcani (NATO na Balkanu)*, Editori Riuniti, 1999

---, *War, Lies, and Videotapes*, International Action Center, New York 2000

Mark Aarons, John Loftus, *Ratlines*, Newton Compton, Roma 1993 (*Aarons 1993*)

Aldo Bernardini, *La Jugoslavia assassinata (Ubijena Jugoslavija)*, Editoriale Scientifica, Napoli 2005

Peter Brock, *Media Cleansing. Dirty Reporting-Journalism and Tragedy in Yugoslavia*, gmbooks.com, Los Angeles 2005

Ramsey Clark and various authors, *Hidden Agenda. U.S./NATO Takeover of Yugoslavia*, International Action Center, New York 2002

Diana Johnstone, *Fools' Crusade: Yugoslavia, NATO, and Western Delusions*, Monthly Review Press, 2003 (*Johnstone 2003*)

Andrea Martocchia, *La rimozione della Jugoslavia (Uklanjanje Jugoslavije)*, *L'Ernesto* nn.3-4/2003 - <http://www.cnj.it/documentazione/rimozione.htm>

Jacques Merlino, *Les véritées yougoslaves ne sont pas toutes bonnes á dire*, Editions Albin Michel, Paris 1993 (*Merlino 1993*)

AAVV., *Il rovescio internazionale (Međunarodni prevrat)*, Odradek, Roma 2003 (*Odradek 1999*)

Jean Toschi Marazzani Visconti, *Il corridoio*, La Città del Sole, Napoli 2005 (*Toschi 2005*), *izdanje u Srbiji: Koridor, Zavod za udžbenike, Beograd, 2006*